

VERENIGING
"ORDE DER VERDRAAGZAMEN"

Kon. Goedgekeurd d.d. 22 februari 1958, nr. 58 - GEVESTIGD TE 'S-GRAVENHAGE

Giro no. 468874 t.n.v. de Penningm. der "ODV", DEN HAAG

Uitsl. voor verslagen en abonn. Dovenetelweg 57a 's-Gravenhage Tel: 684541
Secretariaat: Graaf Willem de Rijkelaan 15 Leidschendam Tel: 070-27584

W E E K B L A D

=====

nadruk verboden

21e jaargang nr.29

=====

25 maart 1977

x in de kantlijn betekent de vraag

- " " " " " het antwoord

Goeden avond, vrienden.

Zoals u bekend is, zijn wij, sprekers van deze groep, niet alwetend of onfeilbaar. Denkt zelf na. Ons onderwerp voor vandaag moet van meer actuele aard zijn. Ik koos hiervoor als titel:

N O S T A L G I E

=====

In deze tijd manifesteert zich een poging om het verleden opnieuw te laten leven: een soort barokke editie van de dulle 20-er jaren.

Als je een poging doet deze trend te ontleden, ben je geneigd te stellen, dat zij voortkomt uit een groot gevoel van onzekerheid. Niemand weet, wat de toekomst kan brengen en daarom vlucht men, bewust of onbewust, in een geïdealiseerd verleden. Wat men dan probeert aan te passen aan de eigen tijd middels de muziek, de aanpassing van de verschillende kunstvormen, de mode en wat dies meer zij.

Waarom die onzekerheid? Men weet niet meer, wat kan en wat niet kan, wat noodzakelijk is en wat niet. Een goed voorbeeld daarvan is waarschijnlijk uw huidige politieke situatie. Wanneer u kijkt naar hetgeen zich op dit gebied op het ogenblik afspeelt, zo ziet u een politiek spel spelen zonder te weten, waarom het juist zo gespeeld wordt.

O, iedereen beseft wel, dat men daarmee een beroep wil doen op het deel van het volk, dat de "achterban" wordt genoemd: een vage, koploze menigte, die men hoopt te lokken door bepaalde gebaren, gezegden en vooral door een "flink" standpunt in te nemen.

Maar wie verwacht eigenlijk iets van dit alles? Het kabinet wankelt weer eens. Maar zelfs dit is in feite niets nieuws. Wanneer ik de weg van dit kabinet probeer te volgen, doet het mij onweerstaanbaar denken aan iets, wat ik meemaakte toen het

fietsen juist iets meer populair begon te worden.

In onze buurt had een boerenzoon zich een dergelijk voertuig aangeschaft. Hij ging verder kennelijk uit van het standpunt, dat alcohol niet alleen de keel smeert, maar verder ook zeer goed is voor de konstitutie. Wanneer je hem dan ook des avonds huiswaarts zag gaan op zijn vehikel, zo zwenkte hij over de toen nog niet drukke landwegen van links naar rechts en van rechts naar links.

Sprak je dan tot hem: "Kerel, zou het niet verstandiger zijn om maar te gaan lopen" zo luidde zijn antwoord steeds weer: Da gaat net, want ik kan nie op me poten staan.

Ook dit kabinet wankelt voortdurend van links naar rechts en van rechts naar links, zodat niemand precies weet, waar hij aan toe is. Je kunt echter van de leden van dit kabinet natuurlijk niet verwachten, dat zij toe geven: wanneer wij niet op deze wijze proberen verder te komen, hebben wij geen been meer om op te staan.

De onzekerheid weerspiegelt zich ook in de aanhankelijkheid, die vele mensen zonder kennelijke reden koesteren voor zeer bepaalde groepen en partijen. Want in feite is er geen keuze meer te doen, die rationeel is. Daarom blijft men maar bij het oude en vertrouwd in de hoop, dat dit nog het beste zal blijken te zijn.

Er heerst zelfs een soort nostalgie bij de partijen zelf. Kennelijk hunkert men in de PvdA naar de roerige jaren van eens, toen een SDAP een groot deel van het volk in beweging kon brengen en met demonstraties, volksdansen en vele politieke akties zich uiteindelijk wist door te zetten.

De katholieken denken in vele gevallen eerder terug aan de tijd, dat de pastoor de sociale heerser van de omgeving was. Velen onder hen willen zelfs weer terugkeren naar het latijn om zo weer een elitaire taal voor hun riten te kunnen gebruiken en zich boven anderen verheven te kunnen gevoelen.

Kijk je naar de anderen, dan blijkt, dat b.v. de liberalen nog even liberaal zijn als vroeger. Zij drukken alleen hun oude liberale verlangens in wat meer sociale termen uit.

Kijk je naar het kerkelijke leven, dan blijkt al snel, dat de kerken zowel tegen elkaar ageren, als in zich verdeeld zijn. De ene pastoor of pater gooit de ruiten in bij sexshops en de ander predikt, dat men alles dient te gedogen, maar zelf het rechte pad dienst te gaan.

Er zijn christenen, die stellen, dat elke christen zelf dient te leren volgens de christelijke weg te leven en er zijn christenen, die uitgaan van het standpunt, dat zij een vaderlijke verantwoording dienen te dragen voor alle mensen, dit versterkt met het motto, dat vader alleen weet, wat goed is, zodat porno en dergelijke zaken absoluut en resoluut verboden dienen te worden om te voorkomen, dat de toch reeds zo onstabiele menselijke zielen door slechte verlangens en mogelijkheden gekweld zullen worden. Waarbij men kennelijk de ogen sluit voor het feit, dat ook zonder een meer openlijk erkennen van bepaalde menselijke neiging deze kwellingen en verleidingen altijd hebben bestaan.

Ik kan mij voorstellen, dat een mens, die niet meer weet, waar hij het moet zoeken - en dat zijn er nogal wat - teruggrijpt naar het verleden. Niet zonder enige reden zien wij b.v. in Frankrijk op het ogenblik een betrekkelijk grote groep katholieken,

die desnoods met geweld terug wenst te keren tot de oude vertrouwde kerkelijke verhoudingen, terwijl anderen proberen de reeds lang vergane glorie van hun land weer nieuw leven in te blazen door te doen, of men nog steeds de grote en belangrijke natie van eens is.

Dergelijke mensen kiezen die weg niet, ook al geven zij dit mogelijk voor, omdat het in het verleden alles zo goed was en het door hen gepredikte en nagestreefde de werkelijke waarden van mens en volk vertegenwoordigen.

Deze mensen doen een beroep op het verleden, omdat zij met de feiten van het heden eenvoudigweg geen raad meer weten. Zelfs in het bedrijfsleven zien wij iets dergelijks. Ook hier heerst in toenemende mate onzekerheid. Aan de ene kant moet men natuurlijk wel denken aan een konkurentiepositie, maar aan de andere kant beseft men wel, niet tegen de macht van de vakbonden op te kunnen werken.

Nu komen er bovendien steeds meer mensen, die eisen, dat je bij de produktie ook nog rekening zult gaan houden met het milieu. Maar dat kost je te veel. Dan blijft er geheel geen winst over en wanneer je geheel geen winst meer kunt maken, kun je minder kapitaal aantrekken en wordt alle bedrijfsvoering op de duur overbodig.

Ook in het bedrijfsleven weet niemand, arbeider of baas, meer, waar hij werkelijk aan toe is. Juist daardoor toont men ook hier in hang naar het verleden, naar de oude machtsstrijd, naar de oude, harde strijd om macht en bezit.

U ergert zich mogelijk over het feit, dat steeds meer banken worden overvallen. Maar realiseert u zich ook, dat de daders in vele gevallen een oud soort romantiek proberen te doen herleven en het vaak belangrijker vinden een roem als die van een Dillinger te verkrijgen, dan zich werkelijk rijk te stelen?

Overigens, de enige, die zich een dergelijke reputatie van gevaarlijke roofzucht in deze dagen nog terecht kan verwerven, is het rijk zelve.

Kijk rond u en u zult steeds meer tekenen zien, dat de mensen terug willen naar een andere periode en dit uiten in b.v. lange rokken en een gemanierieerd onderling kontakt, terwijl men de vrolijke bandeloosheid van eens verheft tot doel. Men imiteert vooral de jaren 1923 tot 1928, toen de wereld vrolijk danste op de vulkaan tot een Wallstreert-krach de gehele wereld in ellende en werkeloosheid dompelde.

Iets van die eerste jaren na de kracht klinkt door in de kreten, die belangrijke personen steeds vaker doen horen: een soort "keep smiling".

"De werkeloosheid is al weer iets afgenomen. Keep smiling". En toch kan een ieder, die de feiten kent, wel degelijk beseffen, dat een kleine conjuncturele vermindering van een bestaande en grote werkeloosheid geheel niet betekent, dat er nu werkelijk steeds minder werkelozen zullen komen.

Men roept, hoera, de inflatie is teruggedrongen. Die zal dit jaar een 10 % bedragen in plaats van, zoals het vorige jaar, 12 %. Maar in werkelijkheid heeft men niet zoveel reden, om te jubelen. Het opgeschroefde optimisme is eerder een product van de diep gevoelde behoefte, het oude te blijven handhaven.

De machthebbers willen weer terug naar de tijd, dat regenten konden beslissen, wat goed was voor het volk. Ondanks

alle uitspraken omtrent de noodzaken van openbaarheid ziet men in steeds grotere mate beslissingen vallen, die eerst later aan de meest betrokkenen bekend worden gemaakt.

Wethouders, instanties en voormannen nemen hun besluiten in deze dagen weer steeds meer in het geheim en proberen degenen, die volgens hun eigen woorden best het recht hebben om mee te praten, op deze wijze eenvoudig voor het blok te zetten. Want de leidende figuren in staat en bedrijf hunkeren in deze dagen, nu niets meer geheel te overzien lijkt, terug naar de dagen, dat wijze regenten zonder enige tegenspraak van anderen het recht bezaten om alles te bedisselen, zoals zij dit voordelig en juist achtten.

Maar vergeet niet, dat juist deze tendens, deze angst voor openbaarheid, bij degenen, die nu aan de macht zijn, wel degelijk wijst op een toenemende onzekerheid. Ook al zal men dit openlijk zelden toegeven, meer en meer verlangen machthebbers naar een diktatoriale macht om zo hun plannen door te kunnen zetten. Maar een bekend frans filosoof merkte reeds vele jaren geleden op: de diktatuur is het produkt van de angst, niet allereerst de veroorzaker daarvan. En dat is volgens mij waar.

Wanneer je niet meer weet, hoe het moet, dan roepen allereerste de mensen om een sterke man, die alles in orde moet maken. Wanneer je niet met normale en redelijke middelen de mensen kunt beïnvloeden, grijpt men naar intimidatie, gevangenenkampen, martelingen, op geweld gebaseerde indoctrinatiemethoden.

Wat is de werkelijkheid van deze dagen? Het is zeker moeilijk te overzien. Zeker is wel, dat er zich in deze dagen een zeer grote verandering aan het voltrekken is. En dit is zeker niet alleen een verandering, die herleid kan worden tot groepen mensen, die meer milieubewust worden of kleine groepen, die meer inspraak eisen.

Het is een verandering in de mentaliteit van de doorsnee mensen. Het is een toenemende onzekerheid, die vaak gepaard gaat met sociale en economische onevenwichtigheden. Daarom is een golf van nostalgie in deze dagen een aanvaardbaar en begrijpelijk verschijnsel. Dit is de reden voor de hunkering naar het verleden. En blijkt dit niet werkelijk mogelijk, dan vlucht menigeeen in een verre toekomst, in sprookjes, waarin machtige ruimtevaarders in zullen grijpen en de mensheid alle planeten van het bekende al gekolonialiseerd heeft.

Ben je bang voor het heden en kun je het verleden niet herwinnen? Maak dan plannen voor het jaar 2000. houdt je bezig met science fiction, waarin de mens ondergaat aan zichzelf, of een welvaart en vrede heeft bereikt, waardoor de helden alleen nog maar tegen vreemde, minderwaardige levensvormen behoeven te strijden en dezen ook steeds weer, zij het onder grote offers, zullen overwinnen.

O, dit zijn sprookjes, dat is wel zeker, ongeacht de enkele punten, die soms uitkomen. Maar ook het sprookje van eens, met zijn soms diepe betekenis, is voortgekomen uit de tijden van het duister.

Sprookjes ontstonden en werden verteld in de wintertijd, wanneer de wind huilde, volgens het geloof buiten demonen ronddoelden om zielen te vangen en te doden. Dan zat men rond een houtvuurtje, waarvan de rook langzaam onder het dak wegtrok en vertelde elkaar sprookjes om de angst te verdrijven, om een gevoel van verbondenheid te kweken en zelfs voor zich mogelijk

het gevoel te wekken, dat buiten niet alleen duivels en wrede goden rondwaarden, maar ook weldoende feeën, die, wanneer het nodig was, je zouden helpen en desnoods uit een pompoen een karos konden maken.

De sprookjes van deze tijd komen uit dezelfde gevoelens voort. Je leeft in een wereld, die zo anders is, dan je zou wensen en zovele gevaren en ergernissen bergt, die je beseft maar niet wilt ondergaan. Je wereld wordt doordeesemd met belangengroepen, waarop je als eenling geen greep kunt krijgen en waarvan je zelfs de werkelijke betekenis en werkwijzen niet kunt overzien.

Geen wonder, dat in uw dagen vele mensen bewust of onbewust bang zijn en sprookjes vertellen. Sprookjes van diplomatieke aard, van socioeconomische ontwikkelingen, sprookjes over alles, wat men zegt te gaan doen en alles, waarvan men beweert zeker te zijn, dat het eens zal gaan gebeuren.

De massa hunkert terug naar een verleden, waarvan men de negatieve zijden allang heeft vergeten. Men hunkert terug naar 'n geborgenheid als die in een huisgezin, waarin vader altijd weet, wat er moet gebeuren en zeggen kan: nu doe je eenvoudigweg dit of dat. Ik zeg het je, dus verder geen geklets.

De mensen hunkeren naar een tijd, waarin moeder hen troost en een verhaal vertelt, waardoor zij hun tranen vergeten. Waarbij het dan van minder belang is, of een dergelijk verhaal verzonnen wordt, uit de bijbel stamt, dan wel gebaseerd is op de werken van Karel Marx. Het gaat er maar om, dat er een verhaal is, waarin je jezelf en je pijnen en zorgen vergeten kunt.

Nostalgie: hunkering naar een verleden, waarvan je de essentie al lang vergeten bent of nooit gekend hebt. Imitatie van zaken, die je in hun werkelijke oorzaak en betekenis niet eens meer kunt begrijpen. Nostalgie: erediens van het heimwee, waarbij je je bezig houdt met allerhande zaken, die alleen maar moeten dienen om de harde werkelijkheid van het heden verteerbaar te maken.

Maar al heb ik nu deze hunkering naar wat eens was als titel boven mijn onderwerp gezet, toch meen ik, dat wij ook even moeten kijken naar de feiten en naar alles, wat dan toch wel in deze dagen mogelijk is.

Ik konstateer, dat overal, niet alleen in uw land maar in alle landen, groepen optreden, die ten koste van alles en met alle middelen hun eigen wil proberen door te zetten. Zij spreken mogelijk over democratie, zeker. Maar in deze dagen noemt een ieder zich democraat, zelfs de diktator, die zijn tegenstanders gevangen neemt en martelt of doodt, die de gehele economie in een stalen greep houdt en elk verzet tegen zijn plannen afstraft met bajonetten en kogels. Ook hij noemt zich trots een "democraat".

Naar dergelijke woorden behoeven wij dus niet te zien. Laat de feiten voor zich spreken. Er zijn minderheidsgroepen, die in al hun streven in feite alleen aan zichzelf denken en niet aan de wil of het lot van anderen. Zij denken alleen aan hun eigen inkomen, hun eigen rechten, hun eigen verlangens en vragen zich zeker niet af, wat dit voor anderen of voor het geheel van een gemeenschap zou gaan betekenen.

Wij, zo zeggen de projectmaatschappijen, moeten in staat zijn onze bouwcapaciteit geheel te benutten en winst te maken.

Wij hebben de mogelijkheid plannen te maken en dezen ook te bouwen op winstgevendende wijze. Wanneer er dan geen grond is om op te bouwen, moeten er maar de nodige huizen worden neergehaald. Hoe degenen, die daar wonen daarover denken en waar zij uiteindelijk terecht zullen komen, is hun zaak en niet de onze. Zij vinden immers wel iets? Voor ons is het belangrijk, dat wij kunnen bouwen en exploiteren. Daarom moeten wij alles doen, waardoor dit mogelijk is. Wij moeten mensen onder druk zetten, desnoods afpersingen plegen, omkopen en wat maar mogelijk is. Wij moeten schuiven met belangen, werken met banken, werken met bedrijven, ons beroepen op het behouden van werkgelegenheid. Wat wij daarvoor ook moeten doen en anderen aan moeten doen, wij moeten doorzetten en onze zin krijgen. Want wij moeten kunnen blijven bouwen. Wij moeten onze projecten in werkelijkheid omzetten en winstgevend exploiteren. Dat immers is de reden van ons bestaan?

Of er heel veel mensen zijn, die het met dergelijke plannen niet eens zijn, doet niet terzake, zelfs niet, wanneer zij volledig gelijk zouden hebben. Daarover denk je als maatschappij immers niet?

Er zijn ook milieubewuste mensen, die, zonder dit mogelijk te beseffen, op een soortgelijke wijze te werk willen gaan. Zij stellen: die fabrieken vergiftigen de omgeving en dit kunnen wij niet tolereren. Wij zijn niet bereid om ons af te vragen, wat nog net zou kunnen. Weg met die fabrieken, weg met hun giftige dampen. Werkgelegenheid? Dan zoeken de mensen maar ander werk... En of het mogelijk is ander werk te vinden, dat speelt bij hun overwegingen geen rol. Daarover denken zij eenvoudig niet na. Dan moet de overheid maar iets doen, nietwaar?

Steeds meer groepen zijn niet bereid over de konsekwenties na te denken, die hun streven voor henzelf of anderen kan hebben. Zoals de groepen, die stellen, dat een werkeloze het recht heeft om net zo goed en aangenaam te leven als iemand, die werkt. Als het kan, zo schijnen zij te denken, moet de werkeloze iets meer te krijgen dan iemand, die werkt. Want hij heeft veel meer vrije tijd en het doorbrengen daarvan kost geld.

Indien het u overigens interesseert, kan ik u wel vertellen, dat het gemiddelde inkomen van een werkeloze in uw land ligt tussen de 300 en 350 gulden per week, terwijl er zelfs werkelozen zijn, die een inkomen hebben van rond f 650.- per week. Maar dit ligt dan ver boven het gemiddelde, zoals er heel wat mensen zijn, die onder het door mij genoemde gemiddelde van rond f 350.- blijven.

Degenen, die dergelijke uitkeringen krijgen, vragen zich niet af, hoe dit wel kan. Zij vragen zich ook niet af, hoe groot en draagkrachtig de gemeenschap in feite is, die de last van dergelijke uitkeringen moet dragen. Zij stellen eenvoudig: het is toch ook mijn recht, om menswaardig te leven?

Denk eens aan die vele andere groepen. Er zijn mensen, die vormingstheater willen plegen en zo willen werken aan de politieke bewustwording van de mensen vanaf de Bühne. Wat natuurlijk geld kost. Ook zij hebben, naar zij menen, recht te doen, wat zij noodzakelijk vinden en redelijk te leven. Dus moet er maar subsidie komen. Wat zij doen is immers belangrijk? Toch bewijst het publiek, dat dergelijke voorstellingen bezoekt, duidelijk, dat hun werk maar voor een zeer beperkte groep belangrijk en aanvaardbaar is.

Degenen, die zij, om hun stelling waar te maken, zouden moeten bereiken, komen immers niet kijken? Maar dat telt in hun ogen niet. Zij vinden, hetgeen zij doen, belangrijk en dat is voldoende. Of de gemeenschap de middelen heeft om zich een dergelijke luxe te veroorloven voor een kleine groep, komt niet ter sprake: Ons werk is belangrijk voor ons, wij willen ook leven, ons gezelschap wil voort bestaan, dus hebben wij recht op subsidie....

Menigeen is geneigd om hen hun zin te geven en beseft niet, welke zonderlinge situaties daardoor kunnen ontstaan. Neem de studenten, die tegen de numeris clausis zijn. Zij eisen: geen beperking van aantal of studieduur in de verschillende disciplines. Wel eisen zij een waardevaste en voldoende studietoelage voor alle studenten, goede huisvesting, menen zij recht te hebben op een zekere luxe ook tijdens hun studie.

Nu zal ik niet beweren, dat zij met dit alles vanuit hun eigen standpunt geen ongelijk hebben. Maar vragen zij zich wel af, wat dit in feite voor de gemeenschap betekent? Vragen zij zich ooit af, hoe het komt, dat er reeds nu steeds meer afgestudeerde academici zijn, die niet meer aan de slag kunnen komen in het beroep, waarop zij - dankzij grote kosten, die de gemeenschap zich voor hen getrooste - en grote moeite, die zijzelf naar wij aannemen hebben gedaan, zich hebben voorbereid?

Of het verantwoord is zoveel nutteloze academici te vormen, waarvoor de gemeenschap zelf geen plaats meer kan inruimen, vraagt men zich eenvoudig niet af. Zij vinden, dat het hun recht is te studeren, wat zij wensen en dus heeft de gemeenschap hen die mogelijkheid maar te geven. Hun vraag is nooit: wat kunnen wij te samen het beste doen? Het is altijd weer: wat beschouw ik als mijn eigen recht, wat heb ik volgens mij nodig?

De situaties, die zo ontstaan, zijn de aanleiding tot vele maatschappelijke spanningen. Gelijktijdig is het luidruchtig eisen van eigen recht en eigen gelijk volgens mij de reden, dat men voor het bevorderen van enkele stokpaardjes vaak werkelijke ontwikkelingsmogelijkheden opoffert. Wat volgens mij niet getolereerd mag worden.

In de nieuwe tijd is er geen behoefte aan kleine groepen, die ten koste van alles alleen hun eigen belangen willen verdedigen. Zij schaden in feite de gemeenschap te zeer om hun eisen en pretenties nog rechtvaardig te achten.

Ik kan begrijpen, dat alle boeren een groter inkomen willen hebben. Dat wil uiteindelijk een ieder wel. Ik begrijp ook, dat een boer het onaanvaardbaar vindt, dat zijn inkomen achteruit gaat. Aan de andere kant zal men zich echter ook dienen af te vragen, of het boer zijn nog wel voor de gemeenschap nuttig is, wanneer hij meer produceert dan feitelijk kan worden afgezet en hierbij bovendien door zijn inkomenseisen prijzen noodzakelijk maakt voor deze producten, waardoor het verbruik daarvan eerder afneemt dan stijgt.

De boer denkt daarover gemeenlijk niet al te diep na en zegt: ik heb mijn investeringen moeten doen, ik heb mijn werk, ik mag dan toch wel een daarbij passend inkomen hebben? want ik kan uiteindelijk ook niet van de wind leven.

Hij heeft daarin gelijk, maar moet ook beseffen, dat dergelijke eisen alleen geldig kunnen zijn, wanneer men voor de gemeenschap zelf nuttig is en geen last begint te vormen. Of acht de boer zich in dit opzicht de meerdere van andere leden van de gemeenschap?

Gemeenschappelijkheid betekent niet alleen maar, dat je elkaar eisen kunt toeschreeuwen. Het betekent vooral een zien, wat je tesamen het beste kunt doen. Wat er op neerkomt, dat vele pressiegroepen van sociale en zakelijke aard er in feite beter aan zouden doen niet zo hard te schreeuwen en zich wat meer zouden moeten gaan afvragen, wat zij, ook zonder aan anderen eisen te stellen, zelf tot stand zouden kunnen brengen.

Ik kan mij ook de nostalgie van dergelijke groepen wel indenken: vroeger hadden zij met hun acties mogelijk alles kunnen bereiken en nu schreeuw je meer en meer in de leegte. Je krijgt mogelijk na lang volhouden wel eens je zin, maar tegen de tijd, dat men eindelijk toegeeft, heb je al weer heel andere denkbeelden en behoeften.

Ik kan mij de nostalgie indenken, de imitatie van een dans op de vulkaan, nagedaan in herinnering aan een verleden, dat soms nog zo dichtbij lijkt te liggen. Maar de oorzaak zie ik vooral in de angst, mogelijk soms zelfs het gevoel, dat er toch werkelijk iets gedaan moet worden, zonder dat men weet, wat of hoe. In ieder geval ligt aan de basis de zekerheid, dat men geen genoegen meer kan nemen met de situatie, zoals die nu is.

Men zou dan echter anders moeten reageren: niet je druk maken over de taal, waarin een eredienst gehouden zou moeten worden, maar de essentie van het ook in de praktijk christen zijn. Zoals het belangrijker zal zijn met de gaven en mogelijkheden, waarover je beschikt, alles te doen om anderen te geven, wat nu werkelijk nodig is dan ~~prestige~~-objecten te volbrengen, of grote zakelijke ondernemingen te beginnen, die mogelijk wel te verwezenlijken zullen zijn, maar die voor anderen in feite alleen maar verlies en ellende betekenen, wanneer je de gevolgen voor allen daarbij beziet.

Het is nu eenmaal belangrijker je af te vragen, hoe alle mensen tesamen gelukkiger kunnen gaan leven dan uit te gaan van een leer of stelsel, dat volgens jou belangrijk en juist is, maar waarop anderen niet willen of kunnen reageren. Kortom: niet alleen denken vanuit en aan jezelf, maar denken aan anderen. Een voorbeeld:

Ik ben blij, dat ik rij. Natuurlijk, waarom zou je daar niet blij mee zijn. Maar dan toch niet zonder je af te vragen, wat het steeds toenemende gemotoriseerde verkeer in het land voor anderen betekent. Ik geef u enkele aanwijzingen.

Een overlast door verkeer van gemiddeld 70 db - wat nogal hoog is - kwelt op het ogenblik rond 30% van alle nederlandse woningen. Ontoelaatbaar hoge geluidsoverlast, die met pieken tot over de 100 d.b. het toelaatbare verre overschrijdt komt voor bij rond 6 % van de nederlandse woningen.

Een hinderlijke geluidsachtergrond, b.v. door bedrijven veroorzaakt met 'n sterkte tot 60 d.b. treft 23% van de nederlandse woningen. Nachtelijke overlast door tijdelijk sterk stijgende geluidslast treft rond 27% van de nederlandse woningen.

Zeker, u moogt natuurlijk redeneren: Maar ik ben blij, dat ik rij. Of u kunt zeggen: onze zaak dient nu eenmaal ook in dichtbevolkte gebieden de mogelijkheid tot goederenoverslag te vinden om een efficiënte verdeling daarvan mogelijk te maken.

Maar wat betekent een dergelijke geluidsoverlast psychisch voor de mensen? In hoeverre wordt hierdoor onevenwichtigheid en agressiviteit veroorzaakt bij de mensen? In welke mate

ontstaan spanningen met alle gevolgen vandien door een storing van het gewende leefklimaat, wanneer men nieuwe wegen aanlegt, fabrieken toelaat in woongebieden e.d.?

Geluidsoverlast is niet alleen maar een kwestie van een bulderbaan bij Schiphol, of een ander vliegveld in Europa, maar ook van optrekkende vrachtwagens, knetterende bromfietsen, gierende trams of auto's in de bocht. Overlast wordt veroorzaakt door alle drukke verkeerswegen, vooral de moderne grote wegen, die moeten dienen om snel en vlot het verkeer door stedelijke gebieden te doen bewegen.

Mogelijk meent u, dat het voldoende is dan een "geluidscoulisse" te maken. Zeker zal men hierdoor de geluidsoverlast kunnen beperken. Maar gelijktijdig zet je de mensen dan wel achter een muurtje. Je metselt hen a.h.w. in. Wat is de betekenis van een zo teloorgaand uitzicht?

En nu wij toch bezig zijn: wat is de invloed op en de betekenis van een drukke verkeersweg voor mensen, die in een kleine wijk wonen, die hierdoor van de rest van de stad wordt afgesloten? In hoeverre worden hun gewoonten, bewegingsvrijheid, mogelijkheid volgens eigen wens te gaan en te staan hierdoor beïnvloed? Heeft dit invloed op hun sociale situatie?

De ervaring leert, dat van dit alles wel degelijk sprake is. Maar in welke mate dit geschiedt, wat het werkelijk voor de betrokkenen betekent, vraagt kennelijk tot op heden bijna niemand zich af. En zoiets vragen zeker niet die mensen zich af, die bijdragen tot het steeds drukker wordende verkeer onder de leuze: Ik ben blij, dat ik rij. En toch zouden zij juist handelen, wanneer zij zouden leren zeggen: Ik ben blij, als ik kan rijden, zonder dat anderen daaronder lijden.

Maar men denkt alleen vanuit zichzelf. Kijk maar eens bij het voetballen. Hoeveel mensen zeggen niet, dat een scheidsrechter verkeerd fluit, wanneer hij fluit tegen een speler van hun eigen club? Hoeveel zouden niet met geweld een dergelijke scheidsrechterlijke beslissing ongedaan willen maken? Wat duidelijk maakt, dat veel modern voetbal niets meer met sport te maken heeft. Het gaat om de overwinning van een belangengroep.

Geestelijk gezien zal men deze tendens moeten overwinnen. Dit zal volgens mij alleen mogelijk zijn, wanneer de nostalgie, het onder verdediging van eigen belangen terug hunkeren naar het verleden, eindelijk eens wordt verruild voor een groter realisme.

Elke realist, die zich met maatschappelijke situaties bezig houdt, zal beseffen niet alleen maar op rekenkundige feiten en statistieken af te kunnen gaan, op regels en wetten. Men zal steeds meer rekening moeten gaan houden met medemenselijkheid en menselijke gevoelens. Men zal zich moeten gaan realiseren, dat elke mens, of hij dit nu beseft of niet, ook enig geestelijk leven van node heeft, zodat op het ogenblik, dat zijn mogelijkheid tot geestelijk leven en mentale rust geschaad wordt, zijn gehele bestaan steeds meer onevenwichtig zal worden.

Zeker, je kunt vluchten in dromen over de toekomst, of een imitatie van het verleden. Maar met die vlucht kan men de kwaal niet werkelijk wegnemen, zelfs wanneer het hierdoor soms mogelijk wordt een deel van de verschijnselen van die kwaal tijdelijk te onderdrukken.

De wereld staat voor de keuze tussen waanzin, leven in

dromen en daaraan ondergaan, dan wel een leren leven en beseffen in werkelijkheid. Zelfs wanneer daarin heel verschillende reacties mogelijk worden, een oordeel soms verschillende zijden van de medaille zal moeten omvatten en niet meer eenzijdig en schijnbaar eenvoudig kan zijn.

Voorbeeld: van der Stoel. Hij neemt contact op met een dissident, iemand, die het niet met de bestaande macht eens is. Diplomatiek gezien is dit de grootste dwaasheid, die een diplomaat maar kan uithalen. Aan de andere kant kan men zich de vraag stellen, of dit wel het belangrijkste aspect van de zaak is.

Zeker, de man heeft iets gedaan, wat hij uit hoofde van zijn taak en functie beter had kunnen nalaten. Maar hij heeft gereageerd als een mens en niet als een onderdeel van een politiek-economische machine en wanneer meer mensen zo zuiver menselijk zouden reageren, zou het mogelijk niet meer nodig zijn zo voortdurend te hameren op het in acht nemen van de rechten van de mens. Ik meen, dat de menselijkheid dan toch terrein zou gaan winnen. Maar diplomatiek gezien blijft het een foute stap.

Let wel: de man heeft door zijn wijze van handelen gevolgen uitgelokt voor degene, die met hem contact opnam, zowel als voor anderen; gevolgen, die op zijn minst van vraagwaardige inhoud zijn. Maar zijn reactie was menselijk. En wanneer de menselijkheid ook in dergelijke kontakten steeds meer de boventoon gaat voeren, zal voor steeds minder mensen - ondanks de mogelijk onaangename konsekwenties - de noodzaak bestaan voor de werkelijkheid van het menselijk bestaan te vluchten in het verleden of in dromen.

Mens zijn en medemens zijn is volgens mij veel belangrijker voor een gezond worden van de maatschappij dan alle economische injecties en alle handelen volgens de regels van het spel.

Wat "economische kapitaalsinjecties betreft": ik moet denken aan een trainen, die zegt, dat zijn paard in feite de race niet kan winnen, maar dat het met wat doping toch mogelijk nog een tweede of derde plaats zal kunnen halen en zo zijn geld op zal brengen. Waarbij vergeten wordt, dat het paard daarna nog veel minder zal kunnen presteren dan voorheen.

Kapitaalsinjecties zijn doping voor de economie. Zij werken mogelijk enige tijd, kunnen als pepmiddel worden beschouwd, maar vormen geen werkelijke oplossing voor het probleem. En daarom is het niet verantwoord de mensen aan te praten, dat met voldoende renteloze leningen en kapitaalsinjecties de economische problemen gemakkelijk op te lossen zijn, de werkgelegenheid blijvend gehandhaafd zal kunnen worden en dergelijke sprookjes.

Je kunt uiterlijk een werkeloosheid doen verdwijnen, door eenvoudig iedereen aan het werk te zetten, ook wanneer dit werk nutteloos is. Maar dan blijft de feitelijke werkeloosheid wel degelijk bestaan. Alleen wordt nu de ware situatie versluierd door maatregelen en zullen de mensen niet beseffen, wat de werkelijke situatie is, waarin men zich economisch bevindt.

Politiek gezien is een dergelijke noodoplossing altijd nog beter dan niets. Maar is dit menselijk gezien eveneens beter? Mensen, die zich van de nutteloosheid van hun werk geheel bewust worden, reageren daarop psychisch zeer sterk, dat is al gebleken in krijgsgevangenenkampen, waar men mensen stenen van de ene hoop naar de andere liet verplaatsen, om vervolgens de zaak weer

op de oude plaats te laten deponeren onder het motto, zo blijft men bezig. Depressies, onredelijke haat en aantasting van de lichamelijke gezondheid van de werkers was het gevolg.

Nutteloze arbeid verrichten voert tot psychische afwijkingen, dat staat wel vast. Ik stel dit duidelijk, ook al zal menige moderne mens dit een dwaas uitgangspunt vinden. Maar de geest, ook wanneer zij in de stof leeft, heeft andere dingen nodig om bewuster te kunnen worden dan sprookjes, schijnoplossingen. De geest heeft voor haar bewustwording behoefte aan feiten.

U wilt wel enige feiten horen t.a.v. de werkelijke werkeloosheid in deze tijd? In de komende 4 maanden zal het aantal arbeidstijdverkortingen sterk toe gaan nemen. Dit betekent een feitelijke stijging van werkeloosheid, ook wanneer die in de statistische gegevens niet als zodanig kenbaar wordt.

Het aantal bedrijven, dat alleen met regeringsgelden in stand gehouden kan worden, zal eveneens toenemen. Feitelijk is de werkgelegenheid van rond 75.000 personen het komende halve jaar in gevaar. Wanneer hun werkgelegenheid alleen in stand kan worden gehouden door steeds meer gaven van de gemeenschap, zo dien je je toch wel af te vragen, wat het resultaat is.

Voorbeeld: enkele van onze werven hebben een belangrijke bestelling gekregen, waardoor de werkgelegenheid voor rond 20.000 personen voor de eerste 18 maanden verzekerd is. Wat zijn de feiten hierbij echter? Er moet geleverd worden voor een prijs, die rond de helft minder is dan de prijs, waarmee alle kosten en prijsstijgingen inderdaad gedekt zouden kunnen worden. De staat neemt de helft van het tekort voor haar rekening, wat er op neerkomt, dat rond 25% van de bouwsom gedragen wordt door de gemeenschap. 25% zal op een andere wijze door de betrokken werven zelf gefinancierd moeten worden. Wat hen in moeilijkheden kan brengen en hun voortbestaan moeilijker maakt.

In feite zijn de arbeiders van deze werf reeds nu zo goed als half werkeloos. Waar of niet? Men maakt werk. Maar wanneer je het product, dat je maakt, alleen kunt verkopen door de gehele gemeenschap daarvoor te laten meebetalen, lijkt mij het in standhouden van een dergelijke werkgelegenheid niet bepaald reëel. Gezien de gemeenschapsgelden, die aan dergelijke zaken worden besteed zou men zonder extra kosten de betrokken arbeiders ook een werkeloosheidsuitkering voor dezelfde tijd hebben kunnen geven. Men koos voor de schijn inplaats van voor de onontkoombare feiten, die nu na enige tijd extra hard kenbaar zullen gaan worden.

Men kan stellen, dat men op deze wijze in ieder geval de betrokken werven in stand kan houden. Waar. Maar het is zeker, dat, gezien de te verwachten ontwikkelingen, de prijzen van de werven in Japan in verhouding zullen dalen, terwijl ook andere landen met goedkopere arbeidskrachten met goedkopere offertes zullen komen voor het nog steeds afnemende aantal nieuw te bouwen zeeschepen.

Wil men de werven behouden, dan zal men grote investeringen moeten doen in automatische apparaten, waardoor de bouw-tijd verkort wordt, of men - bij handhaving van de nu gangbare bouw-tijd - met de helft van het nu aanwezige aantal werkers zal kunnen volstaan. Want men kan alleen nog concurreren, wanneer men de post arbeidskosten aanmerkelijk kan verlagen.

Meer feiten? Een overhemd, gemaakt in uw land, eist een verkoopprijs van rond f 35.- tot f 75.- . Een dergelijk overhemd, gemaakt van gelijk of vergelijkbaar materiaal in vergelijkbare afwerking, gemaakt in het verre oosten als Taiwan of Hongkong, zal, ongeacht de transportkosten, verkocht kunnen worden voor f 14.- tot f 21.-.

Je kunt natuurlijk de import afsluiten of met gemeenschapsgelden de overhemdenindustrie op de been houden. In dit laatste geval echter is het een illusie, dat men, wanneer men maar lang genoeg wacht, op de duur wel weer zal kunnen concurreren, zolang de lonen meestijgen met de kosten van levensonderhoud. Want ook hier zijn het de arbeidslonen, die de prijs voornamelijk bepalen. En dit betekent, dat de werknemers, die nu door regeringsbijdragen nog aan het werk blijven, in feite reeds half werkeloos zijn.

Dit alles vanuit mijn geestelijk bestaan beziende, vraag ik mij altijd weer af, of er geen betere mogelijkheden zouden ontstaan, wanneer de mensen eens werkelijk open kaart met elkaar zouden spelen. Mogelijk zou men dan minder gemakkelijk zeggen: maar dit is mijn recht, dat is mijn noodzakelijk winstpercentage enz.

Men zou zich volgens mij dan eerder afvragen, hoe men te samen mogelijk iets zou kunnen gaan doen, wat wel voor een ieder nuttig is, zonder anderen daarvoor de rekening geheel te laten betalen. Veel arbeid, die nu door de gemeenschap geheel of ten dele betaald wordt, zou dan achterwege blijven, omdat men gaat beseffen, dat zij geen feitelijk nut oplevert.

Maar wil men zover komen, dan zal eerst de mentaliteit van de mensen moeten veranderen en zal men eerst bereid moeten zijn, de werkelijkheid onder ogen te zien. De feiten, die zeggen, dat van een onbeperkt groeiende economie al lang niet meer gesproken kan worden. De feiten, die zeggen, dat niet elk inkomen onbeperkt kan blijven groeien. Men zal zich moeten gaan realiseren, dat er in verhouding maar weinig mensen zijn, die werkelijk heel hoge inkomens hebben, zeker wanneer men rekening houdt met vaardigheid en aantal werkuren.

Mogelijk zal men dan beseffen, dat een betrekkelijk kleine stijging van alle lagere inkomens een belasting betekent voor de gemeenschap, die veel groter is dan die enkele hoge inkomens van mensen, die daarvoor ook werkelijk iets presteren.

Men kan natuurlijk, zoals nu, vragen om gelijke kansen voor een ieder. Maar de feiten wijzen uit, dat dit neerkomt op het doden van je eigen kansen en de kansen van anderen op de duur. En dan zal toch een andere benadering van vele gemeenschapsproblemen denkbaar zijn.

Men zal zich eerder moeten gaan afvragen, hoe men te samen iets kan bereiken, hoe men elkaar kan leren begrijpen. Men zal zich af moeten gaan vragen, hoe men, inplaats van een vechten om iets, wat feitelijk al bijna niet meer bestaat, men in onderling vertrouwen en samenwerking de gemeenschap kan helpen, een mate van geluk en welvaart te behouden.

Bij een dergelijke mentaliteit zal de hang naar het verleden, de vlucht voor de feiten van het heden, niet meer noodzakelijk zijn. Ik kan mij voorstellen dat vele mensen dan zelfs zouden beseffen: juist omdat wij het leven in materieel opzicht wat beperkter moeten aanpakken, kunnen wij daarvoor mogelijk geestelijk meer gaan presteren.

Men zal zeggen: wij kunnen ons denkvermogen en onze vindingrijkheid misschien wat sneller en juister omzetten in nieuwe mogelijkheden en daden en wij kunnen onze innerlijke gevoelens en het besef, dat vanuit de geest komt, mogelijk gebruiken om ons beter te oriënteren in deze werkelijkheid.

Bovenal, zo zal men zeggen, kunnen wij dit gevoel van verbondenheid, dat voortkomt uit de ene kracht, waaruit alles is voortgekomen, ook eens gaan gebruiken om een betere eenheid met onze naasten te bereiken.

Dit is een actueel probleem, dat niet alleen in uw land speelt. In India, Frankrijk, Usa enz. wordt hetzelfde probleem steeds weer kenbaar, voerende tot de meest eigenaardige politieke resultaten en de meest wonderlijke illusies van eigen grootheid, die men steeds weer de wereld als werkelijkheid probeert voor te houden. In Engeland en Duitsland spelen gelijksoortige zaken en ook voor het ijzeren gordijn maken deze actuele ontwikkelingen geen halt. Wij zien het in de verwarringen, die op het ogenblik o.m. een rol spelen bij de industriële productie in Rusland, in de grote moeilijkheden, die men op het ogenblik kent in Polen, de neiging tot een steeds sterker, meer stalinistisch en diktatoriaal regeren bij vele machthebbers in de oostelijke satellietlanden, die op deze wijze menen voldoende greep op de ontwikkelingen te kunnen behouden om uiteindelijk, desnoods ten koste van alles en een ieder, zichzelf en het systeem te kunnen handhaven en gelijktijdig de ontwikkeling van eigen land voort te laten gaan.

Nogmaals: dit alles omvat een actueel probleem, dat de gehele wereld betreft. Ik wil u daarom ook enkele regels geven, die mogelijk een oplossing betekenen, zelfs indien de door mij gegeven raad politiek, economisch en sociaal op het ogenblik geen haalbare kaart lijkt te zijn.

1 Laten de mensen elkaar helpen en steunen. Door begrip voor elkaar, niet door een verplichting tot helpen en steunen, die wordt beseft, maar onmiddellijk wordt overgedragen aan vakkrachten en bevoegde instanties.

2 Laat elke mens, die werkelijk iets wenst te bereiken, dit alleen doen ten koste van offers, die hijzelf zich daartoe getroost. Laat niemand echter proberen op rekening van anderen iets te bereiken.

3 Ontken elke macht, die op geweld is gebaseerd, zowel buiten eigen gemeenschap als daarbinnen. Sterven betekent overgaan naar een vrijer leven, bang zijn voor dood en lijden en je daarom onderwerpen aan de machtsdrift van anderen betekent, dat je op aarde al enige tijd in de hel leeft, voor je sterft en na de dood gedreven wordt door angsten en een haat, die je langere tijd in een sfeer doen leven, die je eveneens een hel lijkt.

4 Besef, dat het van geen enkele betekenis is, dat u tot een bepaalde stand behoort en, zodra menselijke zaken in het geding komen, ook uw opleiding van geen werkelijke betekenis meer zal zijn.

Een werkman kent dezelfde emoties als de hoogste in den lande, ook al zal hij daaraan op een wat andere wijze uiting geven. Besef dat de menselijke en geestelijke behoeften en waarden in een ieder gelijkelijk aanwezig zijn. Durf uw eigen gevoelswereld - niet uw rede, maar uw gevoel - te hanteren

om anderen te begrijpen. Hoe meer mensen elkaar gaan begrijpen, hoe meer mensen te samen tot een groter en ook stoffelijk van betekenis zijnd geestelijk bewustzijn kunnen komen.

5 Mijn laatste raad zal voor velen te moeilijk zijn. Toch wil ik haar hieraan toevoegen.

Ken uzelve. Leer jezelf kennen met alle middelen, die daarvoor maar kunnen bestaan. Eis van een ander, die zich gezag aanmatigt, dat hij zich eerst geheel van zichzelf bewust is en werkelijk beseft, hoe hij leeft, denkt en reageert.

Ik zou dit verder willen uitwerken, maar dit zou op het ogenblik weinig zin hebben, vrees ik. Men zou een wet moeten maken, die zegt, dat een staatsman alleen als gezagsdrager op kan treden op het ogenblik, dat hij psychologisch is getest en geen bijzonder exhibitionistische tendenzen van enigerlei aard bezit, of door een sterke machtswellust gedreven schijnt te worden.

Daarnaast zou het prettig zijn, wanneer voor een ieder, die leiding moet geven, zij het in bedrijven, instanties, of partijen en staat, voor de aanvaarding van zijn ambt een cursus zou moeten volgen in het mediteren, waarbij hij, wat mij betreft, zou moeten kunnen kiezen tussen yoga, t.m. of welke andere mede- tode ook, zolang hij werkelijk de kunst van het mediteren en vooral van het zich ontspannen meester wordt.

Ik denk, dat b.v. de huidige problemen in het Catshuis door een sessie van werkelijke meditatie op geestelijke basis redelijk snel zou kunnen worden opgelost, daar men zich dan minder bezig zou houden met het politiek haalbare en vooral beter zou beseffen, wat gezien het partijprogramma, dat men onderschrijft, werkelijk onvermijdelijk en noodzakelijk is.

Na enkele uren van volledige ontspanning en met enige zelfkennis zou een oplossing op korte termijn gevonden kunnen worden. De boerenzoon zou niet meer drinken en zo over de weg zwabberen, omdat hij meent, niet te kunnen lopen. Het kabinet zou weer met twee benen op de grond staan en het nederlandse volk zal de innerlijke zekerheid, van waaruit het benaderd wordt, aanvoelen en zo ook bereid zijn om ook in eigen eisen een meer geestelijk verantwoord element tot gelding te brengen. Groter wederkerig begrip zal dan eveneens mogelijk worden.

Uitgaande van geestelijke bereiking, meditatie en ontspannenheid zal men de wereld ook meer oprecht en in eerlijkheid durven benaderen, zodat misverstanden voorkomen worden.

Vooral zal door een dergelijke leiding de solidariteit met de medemens geen leuze meer blijven, of een afgedwongen zaak worden, maar een normaal deel uit gaan maken van het intermenselijke verkeer.

Wanneer de mensen eenmaal lerer elkaar te dienen uit innerlijke overtuiging en met een volledig respect voor de ander, dan leeft God weer op aarde tussen de mensen, dan is het Koninkrijk nabij, dan is, kortom, de mensheid rijp voor een geheel andere wijze van leven, waarbij de geest in feite steeds meer de stof gaat beheersen en niet meer voortdurend door de stoffelijke tendenzen wordt belemmerd of zelfs verminkt.

Hebt u commentaar?

x Hoe lang kan het duren, tot men zover is?

- Indien de mensen zo verder gaan, als zij nu doen, ongeveer een millioen jaren. Indien ik echter af mag zien van een benadering van de vraag alleen op grond van het nu reeds bestaande

en rekening mag houden met verschijnselen, die bepaalde tendenzen van bewustwording aanduiden - waarvan volgens mij ook deze vlaag van nostalgie deel uitmaakt - dan veronderstel ik, dat, gezien de veranderingen, die vele mensen reeds nu innerlijk beginnen te ondergaan en de toenemende onzekerheid t.a.v. het stoffelijke, het gehele proces zelfs binnen enige honderden jaren zich zal kunnen afspelen.

In dat geval mogen wij aannemen, dat de eerste kenmerken van deze ommekeer, waarbij toenemende menselijkheid, maar ook het steeds weer kenbaar worden van bepaalde geestelijke en paranormale krachten een rol spelen, stellen als voor een ieder duidelijk waarneembaar binnen 10 à 15 jaren.

x Spelen hierbij kosmische krachten een belangrijke rol?

- Hoe kan het licht weerkaatst worden, als er niets is, dat het terug kan kaatsen?

De kosmische kracht kan een enorme positieve uitwerking hebben, maar alleen, wanneer er ook een mens is, die op die kracht reageert, wanneer er mensen zijn, die bewust met deze kosmische krachten leren werken, zelfs al kennen zij mogelijk de oorsprong niet.

In dat geval zullen de kosmische krachten inderdaad een grote rol kunnen spelen en heel veel mogelijk kunnen maken. Gezien de korte termijn, die ik geschat heb voor een toch wel zeer aanmerkelijke ommekeer - rond de jaren 90 zou men reeds te maken krijgen met een andere benadering van het bestaan, waarbij verbondenheid of broederschap een veel grotere rol speelt, dan nu denkbaar is, moet ik toch kennelijk wel aannemen, dat er heel wat mensen zijn, die zullen leren kosmische krachten te weerkaatsen, te herkennen en zelfs bewust te richten.

Kosmische krachten spelen dus wel een rol. Maar de rol, die zij kunnen spelen in de vorming van het menselijke bewustzijn voor de gehele mensheid, is afhankelijk van de mensen en alle vormen, waarin die krachten kenbaar worden, zullen dan ook direct afhankelijk zijn van de wijze, waarop mensen zelf leren op deze krachten te reageren, of zich als bewuste werkers met deze krachten te ontwikkelen.

x Is geduld niet erg belangrijk bij het tot standkomen van dit alles?

- Geduld, geduld, sprak Jan - hij was toen pas getrouwd - eens worden wij wel rijk. En Jan werd verder oud. Toen zijn kinderen, reeds een jaar of zeventien, hem vroegen: Vader, wanneer wordt het anders, wanneer worden wij eens rijk, sprak Jan: geduld. Wij zullen zien.

Jan werd stokoud, was bijna dood en sprak nog steeds vermanend: geduld, geduld, geduld. Het ongeluk gaat, tanend, reeds landzaam van ons heen. Het geluk is zeer nabij. Toen overleed de man en was hij eindelijk vrij.

Vergeef mij dit speelse antwoord. Geduld is belangrijk in zoverre, dat je niet moet verwachten, dat een ander onmiddellijk voor je zal gaan doen, wat je zelf nog niet wilt of kunt.

Maar geduld wordt een verkeerde zaak op het ogenblik, dat je zegt: wacht maar geduldig, tot alle dingen beter worden. Want dan gebeurt nooit, waarop je wacht.

Indien u iets wilt veranderen, in uzelf, vanuit uzelf, iets wat u zelf waar kunt maken, zou ik u eerder willen raden

met uzelf moet al te veel geduld te hebben. Indien u al geduld wilt beoefenen, heb geduld met anderen, maar niet met uzelf.

x U denkt dus niet aan het optreden van kathastrofen, waardoor een versnelde verandering van bewustzijn op zou kunnen treden?

- Een kathastrofe betekent in feite eerder een onderbreking van een bestaande ontwikkeling. Indien er al enige vernieuwing uit voortkomt, is dit zelden het gevolg van een verruiming van bewustzijn, maar eerder het gevolg van een erkende noodzaak. De veranderingen van geloof en denken, die daaruit soms voort kunnen komen, vormen in feite eerder een vlucht voor het gebeurde en omvatten gemeenlijk geen besef van het werkelijk voor de mens mogelijke.

Rampen kunnen in de komende tijd wel een rol spelen, maar die rol is dan toch wel een enigszins andere, dan u schijnt te veronderstellen.

Voorbeeld: grote aardbevingsramp met zeer veel menselijk leed. De staat in kwestie heeft voor de slachtoffers inderdaad zeer snel alles gedaan, wat noodzakelijk was. Maar denkt u nu werkelijk, dat die staat bereid is nu ook verder eerst eens aan de mensen en hun behoeften, hun noden te denken? Het tegendeel is eerder waar: men zal uit de ramp de konklusie trekken, dat nu de tijd is gekomen om een beroep te doen op de burgers om offers te brengen, zodat versneld te zware industrie kan worden opgebouwd en zelfs verder uitgebreid.

De staat zal meer macht aan zich proberen te trekken onder het mom zo beter alles in goede banen te kunnen leiden, terwijl men in feite zich ten doel stelt een hechtere greep te krijgen op het doen en denken van de bevolking. U kunt dit alles tendele reeds nu kontroleren, de rest binnen een jaar.

Dit maakt hopelijk reeds duidelijk, dat een kathastrofe niet zonder meer een verandering van mentaliteit in de hand werkt. Eerder worden niet begerenswaardige afwijkingen van mensen en groepen - mentaal - hierdoor veelal zodanig versterkt, dat excessen op gaan treden.

Dit zal ook gaden voor Italië, China, een deel van Indonesië, een deel van de Usa, Chili en andere landen, waarin binnenkort rampen verwacht kunnen worden. (binnen 5 jaren) Verwacht van de rampen dus geen verandering in de mentaliteit van de betrokkenen of de wereld. Wel bevorderen rampen een gevoel van verantwoordelijkheid voor de naaste. Men voelt zich, vooral onder de eenvoudige mensen, sterk verbonden met het lot van de slachtoffers. Maar lang duurt dit gemeenlijk niet.

Denk aan de ramp in Zeeland. Uw land en zelfs anderen hebben toen zeer veel voor de slachtoffers gedaan. Ook later, toen opbouw mogelijk werd, was de hulp, die men wilde geven, werkelijk groots. Maar toen een ieder weer gewend was aan het feit, dat de mensen daar vaak geheel opnieuw moesten beginnen, hadden zij alleen nog voordeel aan maatregelen, die in de eerste dagen van medeleven ontstaan waren. Nu worden de mensen daar soms extra belast voor alles, wat zij door die ramp aan nieuwe of betere mogelijkheden hebben gekregen.

En de zeeuwen zelf zijn ook veel vergeten en redeneren tegenwoordig, dat al die vreemden beter weg kunnen blijven, want je verdient aan hen niet bepaald veel en bovendien storen zij de zondagsrust....

Het zal u duidelijk zijn, dat ik van kathastrofen niet al te veel verwacht voor een snelle geestelijke ontwikkeling van de mensheid.

Nu alle vragen gesteld zijn wil ik eindigen met het volgende: Mogelijk klinkt veel, van hetgeen ik stelde, u wat pessimistisch in de oren. Laat u daardoor niet te veel beroeren. Alles gaat nu eenmaal trager en soms zelfs anders, dan u nu wenselijk acht. Trek u daarvan niet te veel aan.

Begin vandaag, geestelijk bewuster, met meer gevoel voor de medemens en de eigen waarde van die medemens te leven, opdat u er in ieder geval geen schuld aan zult hebben, wanneer het nog lang duurt, voor de mensheid tot besef komt.

Ik dank u voor uw aandacht. Goeden avond.

-0-0-0-0-0-

Goeden avond, vrienden.

Moet ik in dit tweede gedeelte van de avond spreken over esoterie, maar wel in verband met nostalgie en actualiteit? Het kan gewoonweg niet op.

Bezien je de huidige situatie vanuit een esoterisch standpunt, dan kun je zeggen: Vanuit de uiterlijke verdeeldheid ontstaat noodzaak tot innerlijke eenheid. Bij deze eenheid kan ik mijzelf echter alleen dan aansluiten, wanneer ik innerlijk mijzelf erken en zo, mijzelf erkennende met en voor allen waar maak, wat er in mij leeft.

Maar ja, wie zegt zo iets, wie doet zo iets? Dat is de moeilijkheid bij alle mooie spreuken en verhandelingen: je kunt wel zeggen, hoe het moet zijn en zelfs bereiken, dat een ieder ja zit te knikken, maar wanneer het op daden aankomt, of je hen zegt, hoe het nu is en wat zij dus zouden moeten doen, kijken zij toch liever de andere kant uit, wanneer het een persoonlijke verplichting betekent, waarin zij geen zin hebben.

Iedereen is het altijd weer theoretisch met je eens, maar gaat in de praktijk de andere kant uit. De oorzaak is het feit, dat het hele bestaan in feite bestaat uit samenhangen. Alles ook in je eigen leven is uit meerdere factoren en invloeden opgebouwd, waarvan je je soms niet eens geheel bewust bent.

Voorbeeld: dit is een geestelijke bijeenkomst. Er komen soms geestelijk belangrijke zaken door. U denkt: dat hebben wij te danken aan het feit, dat er geesten zijn, die dit voor ons willen doen.

Maar die geesten hebben daartoe een medium nodig. Maar je kunt niet volstaan met alleen de geest en een medium te danken. Er is meer nodig. Er is enige organisatie nodig. Daarvoor heb je een bestuur nodig. Zeker. Maar wanneer geest, medium en bestuur in hun eentje blijven zitten, gebeurt er nog niet veel. Dus u moet ook komen.

Het feit, dat u regelmatig komt en reageert, het feit dat er een bestuur is in de stof en een medium vormt dus tesamen de basis voor vele geestelijke werkzaamheden, waarvan de seance mogelijk niet de voornaamste is, maar als stimulans toch soms weer onmisbaar blijkt te zijn.

Ook in ieders leven geldt hetzelfde. Je kunt niet zonder meer zeggen: dit doe ik zelf. Je kunt alleen datgene doen, waarto je mede door anderen in staat wordt gesteld, je leven wordt voor een groot deel mede bepaald door invloeden, die door anderen worden veroorzaakt.

Een komponist schrijft niet zomaar muziek. Hij reageert ook dan op alles, wat er in zijn leven gebeurd is, alles wat er rond hem aanwezig is, op denkbeelden, die anderen bij hem gewekt hebben. Al deze factoren te samen resulteren inderdaad in een kunstwerk, maar zonder dit alles zou dit specifieke kunstwerk niet bestaan hebben.

Maar het kunstwerk zelf ontleent zijn betekenis weer aan het feit, dat andere mensen iets, van hetgeen daarin is gelegd, daarin weer herkennen. Kortom: zelfs de beschouwer is noodzakelijk voor het ontstaan van het kunstwerk en het bestaan van de kunstenaar. Misschien zoudt u dit in deze tijd niet zo willen stellen, maar het is toch werkelijk zo.

De gehele wereld is gebaseerd op samenhangen en elke samenhang op zich heeft een bijna dwingend karakter. U zit op de weg. Voor u rijdt een auto. Die auto slaat opeens af naar links zonder tijdig signaal. U moet remmen. Daardoor zal een ander weer sneller moeten reageren. Er ontstaat even een verkeersopstopping. Hierdoor krijgt een oud vrouwtje, dat heel onvoorzichtig wilde oversteken, nu de kans, zonder gevaar de andere kant van de weg te bereiken.

Wat is nu het belangrijkste bij dit alles? Waar ligt de eerste oorzaak voor een dergelijke samenloop van omstandigheden? Je kunt dat gewoonweg niet zeggen.

Je kunt ten hoogste stellen: indien ik mij meer bewust word van de samenhangen, waarin en waardoor ik leef, zal ik krachtens mijn bewustzijn juister aan alle mogelijkheden kunnen beantwoorden.

Wanneer je de esoterie wilt enten op de actualiteit, dan zul je dit vooral in de zin van het voorgaande moeten doen naar mijn gedachten. Wanneer ik mij bewust word van alles, wat er zich in mij afspeelt, alles wat er in mij leeft, zal ik daardoor niet opeens veranderen, maar ik zal wel veel bewuster zijn, weten wat ik ben en zo ook beter beseffen, waarom en hoe ik, vaak door zaken buiten mijn beheersing daartoe gedwongen, zal reageren.

Als gevolg daarvan zal ik minder fouten maken op de weg, die ik moet gaan en ik zal gelijktijdig juister reagerende voor anderen meer kunnen betekenen op die weg, daar in alles, wat ik nu bewust doe en beleef, mijn besef van hen mede een rol zal spelen en zo het voor anderen gemakkelijker zal maken, binnen hetzelfde patroon te leven en te reageren, waardoor ook mijn eigen bestaan steeds weer bepaald wordt.

Het is eigenlijk als bij sommige films of toneelstukken: degenen, die spelen, menen, dat zij dit goed doen. De critici menen mogelijk, dat zij iets heel slecht doen. Het is het publiek, die bepaalt, of zij werkelijk goed waren en het is de bankier, die bepaalt, of er een nieuwe film gemaakt kan worden. Daarbij is vaak van groot belang, dat de spelers in het besef van het publiek gaan leven als de figuren, die zij uitbeelden.

Mogelijk meent u, dat al die theorieën, die wij u hier voorleggen, toch wel erg belangrijk zijn. Maar een theorie omtrent

de werkelijkheid, waarin je leeft, is meestal niet veel meer of minder waard dan in het vorige voorbeeld de mening van de criticus.

Er verandert niets. Er wordt wel iets gezegd en mogelijk word je attent gemaakt op iets, maar verder kom je niet. Heb je daarbij dan bovendien nog die nostalgie, Dan heb je alleen maar heimwee naar de dingen, waarvan je de nadelen allang vergeten bent.

Wat was het een mooie tijd, toen zich rond deze stad nog een bos uitstreckte, dat zo groot was, dat je daarin zelfs tot voorbij Leiden kon gaan. O, je kon in die dagen natuurlijk ook naar Leiden toe. Met de postkoets in iets meer dan een uur, met de schipper deed je er rond 4½ uur over en een gewoon mens, die de kosten van die reis niet kon dragen, ging gewoon lopen, heerlijk wandelen in de vrije natuur, dat wel. En je deed er niet langer over dan de schuit. Maar wel pijn aan je voeten, wanneer je even heen en weer geweest was. Dat wel.

Was het dan toen beter of slechter dan nu? Welneen. Het was anders dan nu. Maar een ieder denkt op zijn eigen wijze. Grootvaders vertellen aan hun kleinkinderen nu nog: jullie denken misschien, dat jullie veel hebben. Maar in mijn tijd... In mijn tijd kon je nog 5 grote droppen krijgen voor een enkele cent.

Wat waar is. Maar in deze dagen krijgen kinderen een paar gulden zakgeld in de week en in opa's tijd kreeg je eens in de maand misschien een paar centen. Wat grootvader ongetwijfeld vergeet.

In mijn tijd, spreekt de grootvader, had je op Scheveningen nog de ruimte. Je kon er ezeltje rijden, de mensen zaten gewoon in het zand en een ieder was er blij en gelukkig. Jawel: de dames zaten sportief compleet met korset te transpireren en de heren droegen ook des zomers jaeger-ondergoed, dat ook niet bepaald geschikt is voor zonnebaders.

Le nostalgie, het heimwee naar het verleden, is eigenlijk ook maar iets dwaas. Toch worden allen in uw dagen daardoor meer of minder geplaagd. Herinneringen zijn altijd weer mooier dan de werkelijkheid.

Diep in ons ligt ergens nog een brokje van het oude paradijs, van een toestand, waarin wij wandelenden met God en het gehele bestaan kon worden omschreven in ja en neen zonder enige twijfel of enig voorbehoud. En verder niets.

Wat aantrekkelijk moge schijnen, maar het niet is. Alles in ja en neen uitdrukken betekent beperking. Wandelen met God heeft alleen betekenis, wanneer je gaat beseffen, wie Hij werkelijk is.

Maar ja. De mens denkt aan vr ger en vergeet, wat hij is geworden. Hij mompelt: waarom was dit in oude tijden wel mogelijk en nu niet? Waarom spreekt God niet meer tot mij? Waarom moet ik nu alle problemen ondergaan en kan ik niet afwijken, wat naar mijn gevoelens niet bij mij behoort en basta?

Toch is het antwoord op een dergelijke vraag eenvoudig genoeg. In oude tijden wist men nog niet beter. Nu weet men meer, ook al zijn daardoor vele wonderen tot normale zaken geworden, die zonder enige verwondering beleefd kunnen worden en zelfs worden beheerst, wanneer het zo uitkomt.

Nu kun je onderscheiden, wat vroeger niet beseft werd. Nu kun je zelfs dingen doen en gebruiken, die in de vroegere schijn van paradijselijk bestaan niet eens denkbaar waren. Je bent je van veel meer bewust geworden. Mogelijk wandel je nu niet meer elke dag met God. Maar wanneer je een vonk van zijn wezen tegenkomt, dan voel je dit en weet je, dat je tegenover iets buitengewoons staat.

Vroeger kende de mens vrede, zo meent men, maar nu is er geen vrede meer op aarde. Tot je in jezelf voor een kort ogenblik vrede beleeft. En hoe intens besef je dan, wat zij voor je betekent. Je bent bewuster geworden. En juist daarom kun je op geen enkel gebied de klok werkelijk terug draaien, niet in de maatschappij en niet in jezelf.

De mensen beseffen soms iets van dit bewustzijn en drukken dit dan uit in mooie gelijkenissen als: De werkelijk bewuste is als een welbehouden steen. Voor de werkelijkheid van het geestelijke leven is dit echter te beperkt. Een mens, ook wanneer hij een welbehouden steen is, staat nog steeds apart, ook al heeft hij zijn plaats gevonden en is hij als eenling deel van het geheel.

Wie dichter bij de feiten wil blijven, zou er beter aan doen te zeggen: de waarlijk bewuste versmelt met de kosmos en bouwt zo ook zelf de tempel van de oneindigheid. Wie terug wil naar de hardheid van de steen, haar vaste vorm, hunkert in feite terug naar de grote tempels van Egypte, de zigguraths van Babylon, de maantempel van Ur, de verborgen tempels van de grote moeder, zoals er één stond nabij uruk. Wie nu nog droomt in de termen van stenen, welbehouden of niet, brengt het geheel van de bewustwording terug tot een soort super-kosmische Boeroeboedoer.

De werkelijkheid is eerder, dat alles in essentie kracht en leven is, iets, waarvan ook jij, al besef je het niet, nu reeds deel bent. Zoals je nu bent, is de schijn van vastheid, die je vroeger beheerste, steeds meer een illusie. En wanneer u nu gekonfronteerd zoudt worden met uw vroegere inkarnaties, zoudt u al snel toe moeten geven: wat ik eens was, heeft mij veranderd. Zoals eens zou ik nu niet meer kunnen leven. Voor mij bestaat er geen weg terug meer. Ik kan mij alleen verder ontwikkelen en mij steeds verder van de werkelijkheid bewust worden.

Ziende naar het heden zeg ik daarom niet meer: vroeger is het beter geweest dan wel: morgen zal het beter zijn. Ik zeg: vandaag is de wereld zo, dat ik er op moet en kan antwoorden. Vandaag moet het diepste van mijn wezen zich kunnen uiten in het geheel van de wereld door mijn ervaringen, of ik nu gebonden ben door reeksen van feiten of niet.

Dan zeg je tot jezelf: morgen bestaat voor mij mogelijk niet meer. Maar ik ben en ik zal zijn. Ik groei, vergroei met de werelden waarin ik geleefd heb en met de werelden, waarin ik leven zal. Ik word één met alle denkbare vormen en zelfs mijn gedachten worden deel van een geheel, als stukjes glas in een gebrandschilderd raam, elk met eigen vorm en kleur en toch onverbrekkelijk verbonden tot een grootse voorstelling.

Want dat is de werkelijkheid.

Goeden avond.

(bekort)

d.d. 18 maart 1977